

# **CYMDEITHAS ELUSENNOL YNYS MÔN**

## **ADRODDIAD BLYNYDDOL**

**1 Hydref 2021 hyd at 30 Medi 2022**

## **ANNUAL REPORT**

**1 October 2021 to 30 September 2022**

Cymdeithas Elusennol Ynys Môn  
Swyddfa'r Sir  
LLANGFN  
Ynys Môn  
LL77 7TW

## CYMDEITHAS ELUSENNOL YNYS MÔN

Swyddfa'r Sir  
Llangefni  
Ynys Môn

LL77 7TW  
Rhif Elusen Gofrestredig. : 1174536

### ADRODDIAD BLYNYDDOL 1 Hydref 2021 hyd at 30 Medi 2022

#### GWYBODAETH GYFREITHIOL A GWEINYDDOL

##### **GWEITHRED YMDDIRIEDOLAETH**

Sefydlwyd Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn (Rhif Elusen Gofrestredig 1000818) ar 5 Mehefin 1990 ac mae gweithred yr Ymddiriedolaeth gyda'r dyddiad hwn arni yn nodi dyletswyddau, pwerau ac amodau y bydd rhaid i'r Ymddiriedolaeth gydymffurfio â nhw. Trosglwyddwyd asedau Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn i Gymdeithas Elusennol Ynys Môn ar 1 Hydref 2019 (Rhif Elusen Gofrestredig 1174536).

##### **YMDDIRIEDOLWYR**

Mae 30 Aelod etholedig Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu fel ymddiriedolwyr y Gymdeithas Elusennol yn ystod y cyfnod rhwng 1 Hydref a 5 Mai 2022. Roedd yr Ymddiriedolwyr yn ystod y cyfnod fel a ganlyn:-

Trefor Lloyd Hughes MBE (Cadeirydd)	Gwilym O Jones
Richard Owain Jones (Is-Gadeirydd) (i Mai 2022)	Llinos Medi Huws
Richard Griffiths (i Mai 2022)	Robert Griffith Parry OBE Frags (i Mai 2022)
Glyn Haynes	Ieuan Williams
Robin Wyn Williams	Meirion Jones (i Mai 2022)
Eric Wyn Jones (i Mai 2022)	Nicola Fay Roberts
Bryan Owen (i Mai 2022)	Robert Llewelyn Jones
Dafydd Roberts	Richard Anthony Dew (i Mai 2022)
Margaret Murley Roberts	Dafydd Rhys Thomas
Alun Roberts	Dylan Wyn Rees
Carwyn Elias Jones	Arwel Roberts (i Mai 2022))
Alun Wyn Mummery	Kenneth Pritchard Hughes (i Mai 2022)
John Wyn Griffith (i Mai 2022)	Peter Standing Rogers (i Mai 2022)
Vaughan Hughes (i Mai 2022)	Gary Pritchard
Aled Morris Jones	Jeffrey Evans

Arweiniodd newidiadau Comisiwn Ffiniau Awdurdodau Lleol at gynnydd yn nifer y Cyngorwyr, o 30 i 35 ar draws Ynys Môn. Yn dilyn yr Etholiadau Lleol ar 5 Mai 2022, bu'r Cyngorwyr canlynol hefyd yn Ymddiriedolwyr i'r Elusen:

Geraint Ap Ifan Bebb	Dyfed Wyn Jones
Non Lewis Dafydd	John Ifan Jones
Paul Charles Ellis	Jackie Lewis
Neville Evans	Euryn Morris
Douglas Massie Fowlie	Pip O'Neill
Derek Owen	Ken Taylor
Llio Angharad Owen	Alwen Pennant Watkin

Keith Robert Roberts  
Geraint Ap Ifan Bebb

Liz Wood  
Dyfed Wyn Jones

Pasiwyd penderfyniad arbennig mewn cyfarfod o holl Ymddiriedolwyr ar 27 Ionawr, 2022 yn diwygio cyfansoddiad ac aelodaeth yr Elusen.

Byddai'r Elusen yn cael ei rheoli gan Aelodaeth o holl gynghorwyr Cyngor Sir Ynys Môn mewn capasiti ex-officio, a Bwrdd o 12 o Ymddiriedolwyr – 6 a etholwyd o fewn yr Aelodaeth, a'r chwech arall, gan gynnwys y Cadeirydd, wedi eu penodi'n annibynnol o'r gymuned ehangach. Daeth y cyfansoddiad i rym ar 24 Mai, 2022, a phenodwyd yr Ymddiriedolwyr canlynol i wasanaethu dros yr Elusen am gyfnod o hyd at dair blynedd: -

New		Dyddiad Penodi	Term
Dr Edward Jones (Cadeirydd)	Ymddiriedolwr Penodedig	30 Medi 2022	3 mlynedd
Elen Jones	Ymddiriedolwr Penodedig	30 Medi 2022	3 mlynedd
Deborah Chafer	Ymddiriedolwr Penodedig	30 Medi 2022	3 mlynedd
Ann Tooze	Ymddiriedolwr Penodedig	30 Medi 2022	3 mlynedd
Dr Lowri Hughes	Ymddiriedolwr Penodedig	30 Medi 2022	3 mlynedd
Trefor Owen	Ymddiriedolwr Penodedig	30 Medi 2022	3 mlynedd
Trefor Lloyd Hughes	Ymddiriedolwr Etholedig	26 Gorffennaf 2022	3 mlynedd
Non Dafydd	Ymddiriedolwr Etholedig	26 Gorffennaf 2022	3 mlynedd
Dafydd Roberts	Ymddiriedolwr Etholedig	26 Gorffennaf 2022	3 mlynedd
Neville Evans	Ymddiriedolwr Etholedig	26 Gorffennaf 2022	3 mlynedd
Jackie Lewis	Ymddiriedolwr Etholedig	26 Gorffennaf 2022	3 mlynedd
Gary Pritchard	Ymddiriedolwr Etholedig	26 Gorffennaf 2022	3 mlynedd

## SWYDDOGION

Prif Weithredwr - Mrs Celyn Menai Edwards  
Trysorydd - Mr Marc Jones (Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 – Cyngor Sir Ynys Môn)

## CYNGHORWYR

Y rhain oedd yn cynghori'r Ymddiriedolaeth yn ystod y cyfnod:-

Archwilwyr: W.J. Matthews a'i Fab  
Cyfrifwyr Siartredig  
11 - 15 Y Bont Bridd  
Caernarfon  
LL55 1AB

Rheolwyr Buddsoddi: HSBC Private Bank (UK) Limited  
78 James's Street  
Llundain  
SW1A 1JB

Llywodraethu: consultancy.coop LLP  
37 Ffordd Caerdydd  
Dinas Powys  
CF64 4DH



Cyfreithiol:

Geldards LLP

4 Capital Quarter

Stryd Tyndall

Caerdydd CF10 4BZ

### **STRWYTHUR LLYWODRAETHU A RHEOLI**

Sefydlwyd Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn gan Gyngor Bwrdeistref Ynys Môn, rhagflaenydd y Cyngor Sir, i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd gyda'r arian a dderbyniodd y Cyngor gan Shell (UK) Ltd pan roddodd y gorau i redeg y Lanfa Olew ym Môn. Rhoddwyd yr arian hwn gan Shell (UK) Ltd dan Ddeddf Seneddol breifat - Deddf Glanfa Môn 1972, sef deddf a oedd yn rhoi dyletswydd ar y Cyngor "i ddefnyddio'r arian yn un swydd er lles Ynys Môn neu ei thrigolion". Ar 1 Hydref 2019, newidodd Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn i fod yn Gymdeithas Elusennol Ynys Môn (Y Gymdeithas).

Ar 27 Ionawr 2022, cytunodd yr Ymddiriedolwyr yn unfrydol i fabwysiadu strwythur llywodraethu Aelodaeth i helpu i ddiogelu'r gronfa ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Ddod y cyfansoddiad newydd i rym ar 24 Fai, 2022.

Mae gan y Gymdeithas ddwy haen o lywodraethu: Aelodaeth, a etholwyd gan bobl Ynys Môn, a Bwrdd Ymddiriedolwyr.

Mae'r Bwrdd Ymddiriedolwyr wedi'i ethol a'u penodi ar sail eu bod yn meddu ar y sgiliau, y priodoleddau a'r wybodaeth hanfodol sydd eu hangen i sicrhau bod y Gymdeithas yn parhau i gyflawni ei hamcanion elusennol. Mae 6 Ymddiriedolwr yn cael eu hethol o tu fewn yr Aelodaeth, gyda'r 6 sy'n weddill (gan gynnwys y Cadeirydd) yn cael eu penodi o ganlyniad i broses recriwtio agored, dryloyw a chyhoeddus.

Mae Aelodaeth o'r elusen yn ex-officio. Mae hyn yn golygu bod pob Cynghorydd Sir bresennol Ynys Môn yn etifeddu eu rôl pan gânt eu hethol i'w swydd. Mae Aelodau'n gyfrifol am ethol a phenodi ein holl Ymddiriedolwyr, gan graffu ar ein Hadroddiadau Blynnyddol a sicrhau bod ein cyfansoddiad yn dal yn addas i'r diben. Maent yn cyfarfod â Bwrdd yr Ymddiriedolwyr unwaith y flwyddyn i gyflawni'r dyletswyddau hyn.

Mae Ymddiriedolwyr yn chwarae rhan hanfodol wrth sicrhau bod gan y Gymdeithas strategaeth glir ar rhoi grantiau i ddarparu cyllid yn uniongyrchol i'n cymunedau, a bod gwaith a nodau'r Gymdeithas yn cyd-fynd â'i gweledigaeth. Dyma'r cam cyntaf yn ymrwymiad y Gymdeithas i sicrhau bod cymunedau Ynys Môn cael gwell cefnogaeth, ei adlewyrchu'n well a chael eu cynrychioli'n well yn ei broses o wneud grantiau.

Penodir pob Ymddiriedolwr am gyfnod o dair blynedd.

Mae Cyfansoddiad y Gymdeithas Elusennol yn parhau i ganiatáu i unrhyw berson sydd â diddordeb mewn hyrwyddo pwrpasau elusennol y Gymdeithas i ddod yn aelod o'r Gymdeithas Elusennol y tu allan i'r strwythur ex-officio. Gall aelodau bleidleisio ar benderfyniadau mewn cyfarfod cyffredinol neu ar benderfyniadau ysgrifenedig.

Cyflogodd Cymdeithas Elusennol Ynys Môn ei gyflogai cyntaf, y Prif Weithredwr presennol, Mrs Celyn Menai Edwards, ar 27 Medi 2021.

Cynhelir cyfarfodydd llawn yr Ymddiriedolwyr o leiaf ddwywaith y flwyddyn er mwyn penderfynu ar bolisi ac ar wariant am y flwyddyn. Mae gan y Gymdeithas Elusennol dri phwyllgor, gyda phob Aelod o'r Cyngor yn aelod o un ohonynt (mae Cadeirydd ac Is-Gadeirydd yr Ymddiriedolaeth yn aelodau ex officio o bob un):-

Pwyllgor Buddsoddiadau a Chontractau, oedd â deng aelod yn ystod y flwyddyn. Mae'r Pwyllgor yn gyfrifol am weinyddu buddsoddiadau'r Gymdeithas trwy'r ymgynghorwyr buddsoddi, am faterion ynglŷn â'r eiddo sydd ym mherchenogaeth y Gymdeithas ac am faterion cytundebol eraill.

Pwyllgor Grantiau Cyffredinol, oedd â deng aelod yn ystod y flwyddyn. Mae'n penderfynu ar raglen grantiau blynyddol, a gyllidir o gyllideb refeniw'r Gymdeithas Elusennol a benderfynir gan y corff llawn ac a ddirprwyir i'r Pwyllgor hwn.

Pwyllgor Adfywio, oedd â deng aelod yn ystod y flwyddyn. Yn dilyn penderfyniad i neilltuo cyllid ar gyfer amcanion adfywio, mae'r Pwyllgor Adfywio yn penderfynu ar grantiau adfywio ac yn monitro cynnydd ar gynlluniau adfywio.

Mae Swyddogion y Gymdeithas Elusennol ac, ar adegau, swyddogion eraill y Cyngor Sir, yn rhoi cyngor i'r Gymdeithas Elusennol yn ei gyfarfodydd. Ychydig o benderfyniadau sydd wedi eu dirprwyo iddynt.

Mae'r gweithgareddau dyddiol, fel y'u cymeradwyir gan y Gymdeithas, yn cael eu gweinyddu ar ran y Gymdeithas gan Gyngor Sir Ynys Môn. Mae rhai nodweddion y broses ceisio am grant yn gyffredin i'r Gymdeithas hon a chronfeydd eraill a weinyddir gan y Cyngor Sir er mwyn hwyluso'r broses i ymgeiswyr.

Mae'r risgiau sylweddol y mae'r Gymdeithas yn agored iddynt, fel sydd wedi eu hadnabod gan y Gymdeithas, wedi eu hadolygu a sefydlwyd systemau neu weithdrefnau i reoli'r risg.

#### **AMCANION A GWEITHGAREDDAU**

Cyfyngir amcanion elusennol y Gymdeithas i les cyhoeddus a chyffredinol y bobl hynny sy'n byw ar yr Ynys, yn cynnwys:-

- darparu mwynderau a chyfleusterau;
- cadwraeth adeiladau;
- cadw a gwarchod tir;
- gwarchod a diogelu'r amgylchedd;
- noddi cyhoeddiadau a phrosiectau ymchwil addysgol.

Cyrhaeddir y nodau hyn trwy gyfrannu tuag at wario ar wasanaethau sydd er budd y cyhoedd a thrwy roddi grantiau i gyrff elusennol a gwirfoddol.

Mae'r cyfyngiadau ar sut mae'r Gymdeithas yn gweithredu wedi eu nodi yng Nghyfansoddiad y Gymdeithas. Y prif bwerau yw hybu amcanion elusennol a gwneud trefniadau i bwrpas rheoli a gweinyddu'r Gymdeithas fel y gwel yn ddoeth.

Mae gwaddol gan y Gymdeithas, y gellid ei wario ar yr amod bod dwy ran o dair o'r aelodau yn cymeradwyo penderfyniad i'r perwyl. Mae wedi mabwysiadu amcan tymor hir y dylai gwerth y gwaddol dyfu yn ôl chwyddiant. Mae'r incwm buddsoddi yn cyllido rhan o gostau rhedeg Oriol Ynys Môn a rhaglen grantiau blynyddol.

#### **POLISI DYRANNU GRANTIAU**

Dyrennir grantiau o'r incwm buddsoddi blynyddol i elusennau, mudiadau gwirfoddol a chyrrff lleol eraill ar gyfer prosiectau ar Ynys Môn. Mae'r rhain ar gyfer grantiau bach (llai na £8,000) ac mae'r Gymdeithas yn gwahodd ceisiadau am gyllid, unwaith y flwyddyn fel arfer, trwy hysbysebu yn y papurau lleol. Gwneir cais trwy ffurflen gais safonol.



Cyllidir grantiau mwy o'r cynnydd yng ngwerth cyfalaf y buddsoddiadau a ddelir. Y Pwyllgor Buddsoddiadau a Chontractau sy'n penderfynu'r gwerth i'w ddyrannu, yn seiliedig ar berfformiad y gronfa yn y flwyddyn flaenorol a'r perfformiad a ragwelir ar gyfer y flwyddyn i ddod. Dyrennir y grantiau mwy (dros £8,000) i sefydliadau sy'n cwrrd â dibenion elusennol y Gymdeithas ac mae'r Gymdeithas yn gwahodd ceisiadau am gyllid, unwaith y flwyddyn fel arfer, trwy hysbysebu yn y papurau lleol. Gwneir cais trwy ffurflen gais safonol.

Gwneir dyraniadau yn flynyddol i'r mathau canlynol o brosiectau:-

1. Cyfleusterau Cymunedol a Chwaraeon (prosiectau cyfalaf bychain);
2. Neuaddau Pentref (costau rhedeg blynyddol);
3. Grantiau bach (grantiau bychain unwaith-ac-am-byth yn bennaf, sydd yn llai na £8,000);
4. Grantiau mwy (grantiau mawr unwaith-ac-am-byth yn bennaf, sydd yn fwy na £8,000).

Yn ystod y cyfnod pontio hwn o lywodraethu, rheoli, penodi ac ethol Ymddiriedolwyr newydd i'r Gymdeithas, gwnaed y penderfyniad i flaenoriaethu dyrannu cyllid i gategorïau 1 – 3, tra bod strategaeth newydd i wneud grantiau yn cael ei datblygu.

#### **POLISI YNGLŷN AG ARIAN WRTH GEFN**

Canlyniad y strategaeth ariannol a fabwysiadwyd yn 2009 yw nad oes angen rhagor ar arian cyfalaf wrth gefn ar wahân, heblaw i adnabod ymrwymadau hanesyddol. Oherwydd gall rhai o'r ymrwymadau cyllidol gael eu gwneud dros gyfnod o fwy nag un flwyddyn ariannol, caniateir i'r arian wrth gefn cyffredinol fynd i ddiffyg ar yr amod fod y llif arian yn dod ag ef yn ôl i warged erbyn pryd y bydd yr ymrwymiad wedi ei anrhydeddu'n llawn.

Mae'r Gymdeithas yn ystyried fod lefel yr arian wrth gefn presennol yn ddigonol i ddarparu incwm buddsoddi yn y dyfodol ar gyfer taliadau grant a hefyd i dalu costau llywodraethu.

#### **PERFFORMIAD BUDDSODDI**

Mae gan y Gymdeithas bwerau buddsoddi eang, sy'n cynnwys prynu stociau, cyfranddaliadau, gwarantau ac eiddo o bob math, p'un a ydynt yn cynhyrchu incwm ai peidio â waeth beth fo'r risgiau cysylltiedig. Disgrifir y pwerau hyn yn y Weithred Ymddiriedolaeth.

Mae'r perfformiad hyd yma yn erbyn yr amcan tymor hir (h.y. y dylai gwerth y gwaddol dyfu yn ôl chwyddiant - wedi ei gyfrifo heb gynnwys gwerth y tir) fel a ganlyn:-

Penderfynwyd ar darged o £19.476m ar gyfer 30 Medi 2022 (wedi'i addasu yn unol â'r Mynegai Prisiau Manwerthu) a'r gwir werth oedd £19.847 sydd £371k yn uwch na'r targed. Mae hyn yn cymharu â phrisiad o £21.373m ar 30 Medi 2021, a oedd £4.082m yn uwch na'r targed o £17.291m.

Incwm Buddsoddi:-

Ar 1 Hydref 2021, penderfynwyd ar darged o £484,000 ond llwyddwyd i ddenu £461,925, sydd £22,075 yn is na'r targed.

#### **Y perfformiad yn erbyn y meincnod**

Y strategaeth buddsoddi y cytunwyd arni ar gyfer y tymor hir yw denu 5% yn fwy na chyfradd cyfredol sylfaenol Banc Lloegr, gyda'r meincnod isod ar gyfer dyrannu asedau:-

Dosbarth Asedau	Dyraniad Meincnod	Dyraniad Gwirioneddol
Ecwitiau'r DU	30%	4%
Ecwitiau Tramor	36.5%	53.5%
Llog Sefydlog	25%	26.6%
Eraill	6%	10.4%
Arian Parod	2.5%	5.5%

#### DATGANIADAU ARIANNOL

Paratowyd y datganiadau ariannol yn unol â'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir: Cyfrifeg ac Adrodd gan Elusennau (FRS102) ac maent yn cydymffurfio â gweithred ymddiriedolaeth yr Elusen a'r gyfraith berthnasol.

Cymeradwywyd Adroddiad Blyneddol y Gymdeithas a'r Cyfrifon, a ddangosir ar dudalennau 8 - 18, gan gyfarfod yr Ymddiriedolaeth a gynhaliwyd ar 20 Gorffennaf 2023.

Cymeradwywyd gan y Gymdeithas ar : 19/7/23

a llofnodwyd ar ei ran gan: Edward Jones (Chair)

**CYMDEITHAS ELUSENNOL YNYS MÔN**  
**DATGANIAD AR WEITHGAREDDAU ARIANNOL AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 30 MEDI 2022**

Nodyn	Y gronfa gyffredinol £	Y gronfa gyfalaf £	Cyfanswm £	2020/21 £
<b>ADNODDAU I MEWN</b>				
Incwm buddsoddi	2			
Difidend ac incwm llog sefydlog	461,925		461,925	553,626
Llog			-	123
Incwm arall			-	-
<b>Cyfanswm adnoddau i mewn</b>	<b>461,925</b>		<b>461,925</b>	<b>553,749</b>
<b>ADNODDAU WEDI EU GWARIO</b>				
Costau cynhyrchu cronfeydd	3			
Costau rheoli buddsoddiadau	103,153		103,153	110,478
Costau cyfreithiol a marchnata			-	4,852
<b>Cyfanswm costau cynhyrchu cronfeydd</b>	<b>103,153</b>		<b>103,153</b>	<b>115,330</b>
<b>Adnoddau net i mewn ar gael ar gyfer gwariant elusennol</b>	<b>358,772</b>		<b>358,772</b>	<b>438,419</b>
<b>Gweithgareddau elusennol</b>				
Grantiau er hyrwyddo amcanion yr elusen	5			
Cyngor Sir Ynys Môn – Oriel Ynys Môn	215,000		215,000	107,500
Sefydliadau Cymunedol a Gwirfoddol	122,296		122,296	121,462
Grantiau Mwy		136,600	136,600	491,170
Llai grantiau heb eu hawlio	(55,226)	(33,868)	(89,094)	(296,751)
<b>Cyfanswm costau grantiau a gweithgareddau</b>	<b>282,070</b>	<b>102,732</b>	<b>384,802</b>	<b>423,381</b>
Costau Llywodraethu	6	53,234	53,234	2,595
Treuliau arall		4,700	4,700	-
<b>Cyfanswm gwariant elusennol</b>	<b>340,004</b>	<b>102,732</b>	<b>442,736</b>	<b>425,976</b>
<b>Cyfanswm adnoddau wedi eu gwario</b>	<b>443,157</b>	<b>102,732</b>	<b>545,889</b>	<b>541,306</b>
<b>Adnoddau net i mewn</b>	<b>18,768</b>	<b>(102,732)</b>	<b>(83,964)</b>	<b>12,443</b>
<b>Enillion a cholledion eraill</b>				
Enillion / (colledion) o ganlyniad i ailbrisiant a gwerthu asedau buddsoddi	14	(1,422,544)	(1,422,544)	2,519,230
<b>Symudiadau net o gronfeydd</b>	<b>18,768</b>	<b>(1,525,276)</b>	<b>(1,506,508)</b>	<b>2,531,673</b>
<b>Cyfanswm Cronfeydd a ddygwyd ymlaen</b>	<b>728,356</b>	<b>21,372,666</b>	<b>22,101,022</b>	<b>19,569,349</b>
<b>Cyfanswm Cronfeydd a gariwyd drosodd</b>	<b>747,124</b>	<b>19,847,390</b>	<b>20,594,514</b>	<b>22,101,022</b>

Rhoddir y dadansoddiad cymharol neu falansau cronfa'r flwyddyn flaenorol ar gyfer y Datganiad o weithgaredd ariannol yn Nodyn 16.



**CYMDEITHAS ELUSENNOL YNYS MÔN**  
**Y FANTOLEN AR 30 MEDI 2022**

	Nodyn	2022 £	2021 £
<b>Asedau sefydlog</b>			
Buddsoddiadau	8	21,967,987	24,301,316
<b>Asedau cyfredol</b>			
Dyldwyr ac incwm wedi ei gronni	9	79,027	87,667
Arian yn y banc		7,640	7,640
<b>Cyfanswm asedau cyfredol</b>		<u>86,667</u>	<u>95,307</u>
<b>Ymrwymadau: symiau sy'n ddyledus o fewn un blwyddyn</b>			
Credydwyr	10	(826,636)	(1,352,965)
Grantiau heb eu talu	11	(633,504)	(942,636)
<b>Cyfanswm ymrwymadau</b>		<u>(1,460,140)</u>	<u>(2,295,601)</u>
<b>Asedau / (ymrwymadau) cyfredol net</b>		<u>(1,373,473)</u>	<u>(2,200,294)</u>
<b>Asedau net</b>		<u>20,594,514</u>	<u>22,101,022</u>
<b>Cronfeydd</b>	12,13		
Cronfeydd heb eu cyfyngu			
: Y gronfa gyffredinol		747,124	728,356
: Cyfalaf		22,816,674	24,239,218
: Grantiau i'w dyrannu o'r cyfalaf		(2,969,284)	(2,866,552)
<b>Cyfanswm cronfeydd</b>		<u>20,594,514</u>	<u>22,101,022</u>

**CYMDEITHAS ELUSENNOL YNYS MÔN**  
**DATGANIAD LLIF ARIAN FEL AR 30 MEDI 2022**

	Nodyn	2021/22 £	2020/21 £
Llif arian o weithgareddau gweithredu			
Arian net ddarparwyd gan (ddefnyddiwyd mewn) weithgareddau gweithredu	15	(1,381,353)	(108,485)
Llif arian o weithgareddau buddsoddi			
Difidendau, llog a rhent o fuddsoddiadau		470,567	554,198
Elw o werthu buddsoddiadau		10,688,644	26,119,330
Prynu buddsoddiadau		(9,812,873)	(26,699,911)
Arian net a ddarparwyd gan (ddefnyddiwyd yng) weithgareddau buddsoddi		1,346,338	(26,383)
<b>Newid yn yr arian a chywerth arian yn y cyfnod adrodd</b>		<b>(35,015)</b>	<b>(134,868)</b>
Arian a chywerth arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd		319,034	453,902
<b>Arian a chywerth arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd</b>		<b>284,019</b>	<b>319,034</b>

Cymeradwywyd gan

a llofnodwyd ar ei rhan gan



## NODIADAU I'R DATGANIADAU ARIANNOL

### 1. POLISIÂU CYFRIFO

- (a) **Sail Gyfrifo:** Darparwyd y datganiadau ariannol yn unol â Chyfrifo ac Adrodd gan Elusennau: Datganiad o Ymarfer a Argymhellir, sy'n berthnasol i elusennau sy'n darparu eu cyfrifon yn unol â'r Safonau Adrodd Ariannol sy'n berthnasol yn y DU ac Iwerddon (FRS 102) (a ddaeth i rym ar 1 Ionawr 2019) – (SORP Elusennau (FRS102)), y Safon Adrodd Ariannol sy'n berthnasol yn y DU ac Iwerddon (FRS102) a gweithred yr Elusen a'r gyfraith berthnasol.

Mae Cymdeithas Elusennol Ynys Môn yn cwrdd â diffiniad FRS102 o endid budd cyhoeddus. Cofnodir asedau a rhwymedigaethau yn y cyfrifon ar gost hanesyddol, oni bai eu bod wedi eu hailddatgan yn unol â pholisi cyfrifo perthnasol.

- (b) Mae'r **grantiau sy'n daladwy** yn cael eu cydnabod yn y cyfrifon pan fo'r dyraniad wedi ei gymeradwyo gan yr Ymddiriedolaeth, a phan mae unrhyw amodau a roddwyd ar y cyllid wedi eu cadarnhau.

- (c) Mae'r **incwm buddsoddi** wedi ei gynnwys yn y cyfrifon:-

- am adneuo tŷmôr byr a balansau - ar sail gronedig ddyddiol;
- am ecwiti - pan gyhoeddir stoc fel cyn-ddifidend;
- am renti - yn y flwyddyn y mae'n codi;
- am gronfeydd cyfun ac incwm arall - pan dderbynnir yr incwm.

Mae'r elfen gyffredin o stociau a dderbynnir yn lle difidend arian parod yn cael ei thrin fel incwm i'r gronfa.

- (ch) **Gwariant:** Cynhwysir gwariant ar sail gronedig. Mae costau wedi eu rhannu i gategoriâu pwrpasol yn y Datganiad ar Weithgareddau Ariannol. Costau cynhyrchu incwm yw'r costau hynny sy'n codi'n uniongyrchol o wella, diogelu neu farchnata'r eiddo buddsoddi a chostau rheoli'r portffolio buddsoddiadau a chodi incwm buddsoddiadau.

Mae gwariant elusennol yn cynnwys grantiau i sefydliadau gwirfoddol a lleol a chyfraniadau i wasanaethau cyhoeddus. Mae hefyd wedi cynnwys gwariant uniongyrchol ar adeilad hanesyddol ym mherchnogaeth y Gymdeithas. Codir y rhain yn y flwyddyn y gwneir y penderfyniad i gynnig grant. Lle mae sefydliadau wedi cael eu hysbysu o fwriad i gynnig grant yn y dyfodol, nodir hynny heb eu cronni yn y cyfrifon.

Mae rheoli a gweinyddu yn cynnwys taliadau i drydydd partïon yn ymwneud â gweinyddu'r Ymddiriedolaeth.

- (d) **Buddsoddiadau:** Mae buddsoddiadau'r Gymdeithas wedi eu priso yn ôl pris canolig y farchnad ar gau'r farchnad ar ddyddiad y fantolen, ar wahân i fuddsoddiadau cyfun, sydd wedi eu priso yn ôl y pris bidio.

Mae enillion neu golledion o werthu ac ailbrisio buddsoddiadau yn cael eu codi neu eu rhoi fel credyd yn y Datganiad ar Weithgareddau Ariannol.

- (dd) **Eiddo Buddsoddi:** Gweler nodyn 7 i'r cyfrifon.

- (e) **Cronfeydd:** Rhoddir eglurhad ar natur a phwrpas pob cronfa yn nodyn 12.



- (f) **Darparu'r cyfrifon ar sail busnes gweithredol:** Mae'r ymddiriedolwyr o'r farn fod gan yr elusen ddigon o arian wrth gefn a bod yr elusen yn fusnes weithredol.

## 2. INCWM BUDDSODDI

Daw'r cyfan bron o incwm yr Ymddiriedolaeth o fuddsoddiadau yn nwylo'r Rheolwyr Buddsoddi. Mae eu ffioedd yn dibynnu ar berfformiad y buddsoddiadau ac mae incwm yn cael ei ragamcanu yn net o ffioedd. Roedd cyfanswm incwm o fuddsoddiadau (heb gynnwys rhenti tir) am y cyfnod cyfredol yn £461,925.

## 3. COSTAU CYNHYRCHU CRONFEYDD

Y rhain yw costau rheoli'r eiddo buddsoddi a'r ffi i'r Rheolwyr Buddsoddi:-

	30 Medi 2022 £	30 Medi 2021 £
Ffi'r Rheolwyr Buddsoddi	103,153	110,478
Costau Cyfreithiol	-	4,852
	103,153	115,330

## 4. CYDNABYDDIAETH ARIANNOL Y GYMDEITHAS A THRAFODION CYSYLLTIEDIG

Ni dderbyniodd unrhyw Ymddiriedolwr unrhyw gydnabyddiaeth ariannol yn ystod y flwyddyn.

Rheolwyr allweddol y Gymdeithas yw Prif Weithredwr y Gymdeithas, Swyddog Adran 151, Rheolwr Grantiau, Uwch Gyfrifydd a Chynorthwydd Gweinyddol Cyngor Sir Ynys Môn.

## 5. GRANTIAU

Isod mae'r gwariant elusennol uniongyrchol gan Gymdeithas Elusennol Ynys Môn:-

	30 Medi 2022 £	Rhif	30 Medi 2021 £	Rhif
Cyngor Sir Ynys Môn – Oriel Ynys Môn	215,000	1	107,500	1
<b>Grantiau i sefydliada Cymunedol a Gwirfoddol</b>				
- Cyfleusterau Cymunedol a Chwaraeon a sefydliadau Elusennol Eraill :	57,896	11	121,462	24
- Costau Rhedeg Neuaddau Pentref	70,000			
<b>Grantiau Mwy</b>	131,000		491,170	
-Medrwn Môn	53,000			
-Ffermwyr Ifanc Môn	30,000		45,000	
-Urdd Gobaith Cymru	48,000		72,000	
-Clwb Snwcer Amlwch			8,000	
-Neuadd Goffa Rhyfel Amlwch			8,313	
-Ymddiriedolaeth Colofn Ynys Môn			25,000	
-Ardal Chwarae Llangaffo			30,000	
-Canolfan Gymuned Llanfechell			10,737	
-Clwb Pel-droed Cemaes			34,978	
-Cyngor Cymuned Cwm Cadnant			20,000	
-Cyfeillion Swtan			14,640	
-Cylch Meithrin Rhoscolyn			14,818	
-Cymdeithas Cae Chwarae Rhosmeirch			8,347	
-Geldiaid Ynys Môn			8,000	
-Mencap Môn			20,000	
-Menter Mechell			35,000	
-Môn FM			66,820	
-Parc y Plant Niwbwrch			30,000	
-Pwyllgor Cae Chwarae Bodffordd			15,432	
-Hospis Dewi Sant			8,000	
-Tir Dewi			8,000	
-Tŷ Gobaith			8,084	
	<b>473,896</b>		<b>720,132</b>	

### Dyraniadau wedi'u hepgor

Mae grantiau a ddyrannwyd ond ni hawliwyd o fewn y cyfnod cymhwyster, yn cael eu dileu a dychwelir y cyllid i'r gronfa gyffredin o'r gronfa cyfalaf ar gyfer eu dyrannu'n y dyfodol :-

	30 Medi 2022 £	30 Medi 2021 £
Sefydliadau Cymunedol	20,750	100,371
Neuaddau Pentref	34,476	66,550
Grantiau Mwy	33,868	129,830
	<b>89,094</b>	<b>296,751</b>

## 6. LLYWODRAETHU

Gweinyddir y Gymdeithas ar hyn o bryd gan Gyngor Sir Ynys Môn, gyda dim costau gweinyddu i'r Gymdeithas. Y costau Llywodraethu yw'r ffioedd a delir i gyrff eraill am wasanaethau arbenigol a chostau teithio a chynhaliadaeth aelodau, ynghyd a chostau cyflog y prif weithredwr. Dyma fanylion y costau Rheoli a Gweinyddu:-

	30 Medi 2022 £	30 Medi 2021 £
Ffi'r Archwiliwr – am wasanaethau Archwilio	5,810	3,700
Buddion cyflogai	38,664	300
Amrywiol	8,760	(1,405)
	<b>53,234</b>	<b>2,595</b>

## 7. EIDDO BUDDSODDI

Yn ystod 1995, trosglwyddodd Cyngor Bwrdeistref Ynys Môn ddau ddarn o dir yn Rhosgoch a Phorth Amlwch i'r Ymddiriedolaeth, ac amcangyfrifiwyd eu bod yn werth £550,000 ar y farchnad. Roedd y tir hwn yn rhan o gytundeb terfynol cwmni Shell (UK) Cyf. (gweler Adroddiad yr Ymddiriedolaeth) ac roedd yn destun yr un amodau â'r rheini a osodwyd ar yr arian gwreiddiol. Gwerthwyd rhan o'r tir ym Mhorth Amlwch yn 1995/96 a gwerthwyd gweddill y tir yn Rhosgoch yn ystod 2015/16.

Nid oes gwerth i weddill y tir ym Mhorth Amlwch, sef amcangyfrif pris y farchnad, ac mae'n cael ei ddynodi fel ased treftadaeth. Mae'n cynnwys un ochr i'r harbwr, sy'n dyddio'n ôl i'r 18fed ganrif, a hefyd Melin Mona, a adeiladwyd yn gynnar yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg. Mae'r tir yn cael ei ddefnyddio gan y cyhoedd ac mae'r Gymdeithas wedi cytuno i fynediad cyhoeddus i'r Felin ac mae'n ystyried cynigion i gyflawni ei amcanion cadwraethol a'i amcanion diogelu'r amgylchedd yng nghyswllt y tir hwn.

Gwnaed y gwaith prisio yma gan Brisiwr y Cyngor fel ar 30 Medi 2022. Mae'r Prisiwr yn Aelod o Sefydliad Brenhinol y Syrfeyr Siartredig (MRICS) ac mae'n gyflogedig gan y Cyngor.

Nid oes gan y Gymdeithas Asedau Treftadaeth eraill, na pholisi i fynd ati i gaffael unrhyw asedau ychwanegol o'r fath.

## 8. BUDDSODDIADAU

Gellir dadansoddi'r buddsoddiadau yn y fantolen fel a ganlyn:-

	30 Medi 2022 £	30 Medi 2021 £
Ecwiti'r DU	869,586	851,451
Ecwiti Byd-Eang	11,751,363	14,221,622
Llog Sefydlog	6,792,533	6,659,896
Dewisiadau Eraill	2,278,125	2,256,953
	<b>21,691,607</b>	<b>23,989,922</b>
Arian Parod	276,380	311,394
	<b>21,967,987</b>	<b>24,301,316</b>

Mae'r buddsoddiadau yn nwylo'r rheolwyr buddsoddi ac yn enw enwebeion ac mae modd gwerthu'r holl ddaliadau yn ddidrafferth.

Yn y tabl isod ceir manylion ychwanegol am y math o fuddsoddiadau nad ydynt yn rhai arian parod a ddefnyddiwyd yn ystod y cyfnod:-



HSBC GIF Llywodraeth Byd-Eang (Incwm Sefydlog, GBP)	9.20%
HSBC GIF Marchnadoedd ddatblygol Byd-Eang Dyled Lleol (Incwm Sefydlog, USD)	5.84%
HSBC GIF Bond Corfforaethol Byd-Eang (incwm sefydlog, GBP)	5.50%
Eiddo Elusennol Corfforedig (Eraill, GBP)	5.17%
ISH USA QLTY FT SHS (equities, USD)	4.88%
HSBC STERL LIQ SHS (hylifedd ac arian parod)	4.28%
HSBC FTSE cronfa ecwiti (ecwiti, GBP) Sefydliad Mynegai Byd-Eang	3.48%
HSBC GIF cronfa ecwiti (ecwiti, USD) Eiddo Tiriog Byd-Eang	3.47%
HSBC Cronfa Fynegai Americanaidd (cronfa ecwiti GBP)	2.74%
HSBC GIF Marchnadoedd Datblygol Byd-Eang (Incwm Sefydlog, GBP)	2.49%
Daliadau Eraill	52.95%

Mae arian parod sydd wedi'i fuddsoddi yn cynnwys symiau bach o arian tramor. Dangosir yr holl fuddsoddiadau yn ôl eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r gwerthoedd hanesyddol cyfatebol ar 30 Medi 2022 fel a ganlyn: -

	Cost Hanesyddol £'000	Gwerth y Farchnad £'000	Gwahaniaeth £'000
Ecwiti'r DU	836	870	34
Ecwiti Byd-eang	12,608	11,751	(857)
Llog Sefydlog	7,644	6,793	(851)
Dewisiadau Eraill	1,748	2,278	530
	<b>22,836</b>	<b>21,692</b>	<b>(1,144)</b>

	Cost Hanesyddol £'000	Gwerth y Farchnad £'000	Enillion a Wireddwyd £'000
Dygydd Ymlaen	23,272	23,990	
Gwerthiannau ac Adbryniadau	(10,250)	(10,689)	439
Pryniannau a Hawliau a Gyhoeddwyd	9,813	9,813	
Enillion / (Colledion) yn y flwyddyn		(1,422)	
	<b>22,835</b>	<b>21,692</b>	<b>439</b>

Cyfrifir enillion / (colledion) fel cyfanswm y gwahaniaeth rhwng incwm yn sgil gwerthu a chost hanesyddol. Cyfanswm yr enillion / (colledion) ar fuddsoddiadau yw cyfanswm yr enillion / (colledion) o werthu daliadau net o unrhyw addasiadau i gost hanesyddol, plws enillion / (colledion) nad ydynt wedi eu gwireddu.

#### 9. DYLEDWYR AC INCWM CRONEDIG

	30 Medi 2022 £	30 Medi 2021 £
Incwm Buddsoddi Cronedig	79,027	87,667
	<b>79,027</b>	<b>87,667</b>

#### 10. CREDYDWYR A CHRONIADAU

	30 Medi 2022 £	30 Medi 2021 £
Ffi Rheoli Buddsoddiadau	25,622	27,821
Cyngor Sir Ynys Môn	784,570	1,318,594
Arall	16,444	6,550
<b>Cyfanswm</b>	<b>826,636</b>	<b>1,352,965</b>

## 11. DYRANIADAU NA CHAWSANT EU TALU

Grantiau yw'r rhain a roddwyd yn y blynyddoedd blaenorol â'r ymgeiswyr heb hawlio'r cyllid eto. Fel arfer, mae'r grantiau hynny sydd ddim yn cael eu hawlio cyn pen pedair blynedd yn cael eu dileu, ac adlewyrchir hynny yn y ffigwr hwn.

Mae'r grantiau adfywio yn cefnogi cynlluniau lle mae'r ymgeiswyr yn hawlio taliadau dros gyfnod o flynyddoedd.

## 12. CRONFEYDD

Mae'r arian parod mewn unrhyw gronfa nad oes ei angen ar gyfer hylifedd tymor byr, wedi ei fuddsoddi dros dro gyda'r Rheolwyr Buddsoddi.

Y **Gronfa Gyfalaf** yw gwaddol y Gymdeithas ac mae'n waddol y mae modd ei wario. Mae'n cynnwys tir ac arian a dderbyniodd Cyngor Bwrdeistref Ynys Môn gan Shell (UK) Cyf. pan roddwyd y gorau i weithredu Glanfa Olew ym Môn, ac a drosglwyddwyd i'r Ymddiriedolaeth yn 1990 a 1995, ynghyd â'r twf cyfalaf ar y symiau hyn. O bryd i'w gilydd, gellir rhyddhau cyfalaf i gyllido prosiectau penodol ar bleidlais mwyafrif o ddwy ran o dair o aelodaeth y Gymdeithas.

Mae'r symudiadau yn y Gronfa Gyfalaf yn ymwneud ag enillion a cholledion ar fuddsoddiadau, yr elfen perfformiad sy'n rhan o ffi'r Rheolwyr Buddsoddi ac unrhyw gostau ar gyfer gwella, diogelu neu farchnata'r tir fel y dangosir yn y Datganiad ar Weithgareddau Ariannol.

Y balans ar y **Gronfa wrth gefn Gyffredinol** yw'r gwarged a'r diffygion a gronnwyd dros y blynyddoedd blaenorol, sef gwarged y mae'r Gymdeithas yn rhydd i'w ddefnyddio yn unol â'r amcanion elusennol.

Mae incwm o'r buddsoddiadau, a'r holl gostau eraill na chodir i'r gronfa cyfalaf yn y flwyddyn, yn ymwneud â'r Gronfa wrth gefn Gyffredinol ddigyfngiad fel sy'n ymddangos yn y Datganiad ar Weithgareddau Ariannol. Mae'r dyraniadau a wneir yn rhaglen grantiau blynyddol y Gymdeithas hefyd yn ymwneud â'r gronfa wrth gefn hon.

## 13. DADANSODDIAD O SYMUDIADAU RHWNG CRONFEYDD

	Balans a ddygwyd ymlaen £	Adnoddau i mewn £	Adnoddau wedi eu defnyddio £	Enillion a Chollledion £	Symudiadau ar Fuddsoddiadau £	Balans i'w ddwyn ymlaen £
Cronfa wrth gefn Gyffredinol	728,356	461,9252	(443,157)			747,124
Y Gronfa Gyfalaf	24,239,218				(1,422,544)	22,816,674
Grantiau a Ddyrannwyd	(2,866,552)		(102,732)			(2,969,284)
	<b>22,101,022</b>	<b>461,925</b>	<b>(545,889)</b>		<b>(1,422,544)</b>	<b>20,594,514</b>



**14. DADANSODDIAD O'R ENILLION / (COLLEDION) AR AILBRISIADAU AC YN SGIL GWERTHU ASEDAU BUDDSODDI**

	30 Medi 2022 £	30 Medi 2021 £
Enillion / (Colled) a wireddwyd ar werthu Ased Sefydlog	438,984	-
Enillion / (Colled) heb ei wireddu ar Ailbriso	(1,861,528)	-
Enillion wedi eu gwireddu a heb eu gwireddu yng ngwerth Buddsoddiadau a Ddelir	(1,422,544)	2,519,230
	(1,422,544)	2,519,230
Adnoddau net sy'n dod i mewn	(83,964)	12,443
Cyfanswm	(1,506,508)	2,531,673

**15. CYSONI SYMUDIADAU NET YN Y CYLLID I LIF ARIAN NET O WEITHGAREDDAU GWEITHREDU**

	30 Medi 2022 £	30 Medi 2021 £
Symudiadau net yn y cyllid ar gyfer y cyfnod adrodd	(1,506,508)	2,531,673
<b>Addasiadau ar gyfer:</b>		
Difidendau, llog a rhent o fuddsoddiadau	(470,567)	(554,198)
Enillion wedi eu gwireddu a heb eu gwireddu ar waredu	1,422,544	(2,519,230)
(Cynnydd) / gostyngiad mewn dyledwyr	8,641	572
Cynnydd / (gostyngiad) mewn credydwyr	(835,463)	432,698
<b>Arian net a ddarparwyd gan (a ddefnyddiwyd mewn) gweithgareddau gweithredu</b>	<b>(1,381,353)</b>	<b>(108,485)</b>



# 16. DADANSODDIAD Y CRONFA'R FLWYDDYN FLAENOROL

DATGANIAD AR WEITHGAREDDAU ARIANNOL AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 30 MEDI 2021

	Nodyn	Y Gronfa Gyffredinol £	Cronfeydd Cyfalaf £	Cyfanswm £
<b>ADNODDAU I MEWN</b>				
<u>Incwm Buddsoddi</u>	2			
Difidend ac incwm sefydlog		553,626	-	553,626
Llog		123	-	123
Incwm arall		-	-	-
<b>Cyfanswm Adnoddau i mewn</b>		<b>553,749</b>	<b>-</b>	<b>553,749</b>
<b>ADNODDAU WEDI EU GWARIO</b>				
<u>Costau cynhyrchu cronfeydd</u>	3			
Costau Rheoli Buddsoddiadau		110,478	-	110,478
Costau cyfreithiol a marchnata		4,852	-	4,852
<b>Cyfanswm costau cynhyrchu cronfeydd</b>		<b>115,330</b>	<b>-</b>	<b>115,330</b>
<b>Adnoddau net i mewn ar gael ar gyfer gwariant elusenol</b>		<b>438,419</b>	<b>-</b>	<b>438,419</b>
<u>Gweithgareddau elusenol</u>	5			
Grantiau er hyrwyddo amcanion yr elusen				
Cyngor Sir Ynys Môn - Oriel Ynys Môn		107,500	-	107,500
Cyrff cymunedol a gwirfoddol		121,462	-	121,462
Grantiau mwy		-	491,170	491,170
Llai grantiau heb eu hawlio		(166,921)	(129,830)	(296,751)
<b>Cyfanswm cost grantiau a gweithgareddau Llywodraethu</b>	<b>6</b>	<b>62,041</b>	<b>361,340</b>	<b>423,381</b>
Ffioedd a chostau		2,595		2,595
<b>Cyfanswm Gwariant Elusenol</b>		<b>64,636</b>	<b>361,340</b>	<b>425,976</b>
<b>Cyfanswm adnoddau wedi eu gwario</b>		<b>179,966</b>	<b>361,340</b>	<b>541,306</b>
<b>Adnoddau net i mewn</b>		<b>373,783</b>	<b>(361,340)</b>	<b>12,443</b>
Enillion / (Colledion) o ganlyniad i ailbrisiant a gweithiant asedau buddsoddi	14		2,519,230	2,519,230
<b>Symudiadau net o granfeydd</b>		<b>373,783</b>	<b>2,157,890</b>	<b>2,531,673</b>
<b>Cyfanswm cyllid ddygwyd ymlaen 1 Hydref 2020</b>		<b>354,573</b>	<b>19,214,776</b>	<b>19,569,349</b>
<b>Cronfeydd a gariwyd drosodd ar 30 Medi 2021</b>		<b>728,356</b>	<b>21,372,666</b>	<b>22,101,022</b>

### **Datganiad o Gyfrifoldebau'r Ymddiriedolwyr**

Yr Ymddiriedolwyr sydd yn gyfrifol am baratoi Adroddiad yr Ymddiriedolwyr a'r datganiadau ariannol yn unol â chyfraith berthnasol a Safonau Cyfrifo'r Deyrnas Unedig (Ymarfer Cyfrifo Safonol Cyffredinol y Deyrnas Unedig).

Yn unol â chyfraith elusennau Lloegr a Chymru, mae'n ofynnol i'r Ymddiriedolwyr baratoi datganiadau ariannol ar gyfer pob blwyddyn ariannol sy'n rhoi darlun gwir a theg o'r elusen, yr adnoddau a ddaw i mewn a'r defnydd a wnaed o adnoddau'r elusen am y cyfnod. Wrth baratoi'r datganiadau ariannol, mae'n ofynnol i'r Ymddiriedolwyr:-

- (a) ddewis polisiau cyfrifo addas a'u gweithredu'n gyson;
- (b) dilyn dulliau ac egwyddorion Datganiadau Cymeradwy o Ymarferion Elusennau (SORP);
- (c) gwneud dyfarniadau ac amcangyfrifon rhesymol a doeth;
- (ch) datgan a yw'r polisiau a fabwysiadwyd yn gyson gyda'r safonau cyfrifo perthnasol, yn amodol ar unrhyw amrywiadau a ddatgelir ac a esbonnir yn y datganiadau ariannol; a
- (d) paratoi datganiadau ariannol ar sail busnes gweithredol, onid yw'n amhriodol rhagdybio y bydd yr elusen yn parhau i weithredu.

Mae'r Ymddiriedolwyr yn gyfrifol am gadw cofnodion cyfrifol digonol sydd yn dangos, gyda chywirdeb rhesymol ar unrhyw bryd, sefyllfa ariannol yr elusen ac sy'n caniatáu iddynt sicrhau bod y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â Deddf Elusennau 2011, Rheoliadau (Cyfrifo ac Adrodd) Elusennau a'r darpariaethau o fewn gweithred yr ymddiriedolaeth. Yr Ymddiriedolwyr sydd hefyd yn gyfrifol am ddiogelu asedau'r elusen ac, felly, am gymryd camau priodol i atal a darganfod twyll ac afreoleidd-dra arall.

### **Adroddiad yr Archwiliwr Annibynnol i Ymddiriedolwyr Cymdeithas Elusennol Ynys Môn**

#### **Barn**

Yr ydym wedi archwilio datganiadau ariannol Cymdeithas Elusennol Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 30 Medi 2022, sydd yn cynnwys y Datganiadau o Weithredoedd Ariannol, y Fantolen a nodiadau i'r datganiadau ariannol, gan gynnwys polisiau cyfrifyddu arwyddocaol. Y fframwaith adrodd ariannol a ddefnyddiwyd i baratoi y datganiadau ariannol yw cyfraith cymwys a Safonau Cyfrifo y Deyrnas Unedig, gan gynnwys FRS 102; Y Safon Adrodd Ariannol sy'n gymwys yn y DU a Gweriniaeth Iwerddon (Arferiad Cyfrifeg Safonol Cyffredinol y Deyrnas Unedig).

Yn ein barn, mae'r datganiadau ariannol:-

- Yn rhoi golwg wir a theg ar gyflwr materion yr elusen ar 30 Medi 2022, ac am yr adnoddau cyllid a ddaw i mewn a'r adnoddau a ddefnyddiwyd am y flwyddyn yn diweddu bryd hynny;
- wedi eu paratoi'n briodol yn unol â'r Arferiad Cyfrifo Safonol Cyffredinol y Deyrnas Unedig; ac
- wedi eu paratoi yn unol â gofynion Deddf Elusennau 2011.

#### **Sail ein barn**

Rydym wedi cynnal ein archwiliad yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol (DU) (ISAs (DU)) a chyfraith cymwys. Disgrifir ein cyfrifoldebau dan y safonau hynny ymhellach yn adran cyfrifoldebau'r archwiliwr am archwiliad o'r datganiadau ariannol o'n hadroddiad. Rydym yn annibynnol o'r elusen, yn unol â'r anghenion ethegol sydd yn gymwys i'n archwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safonau Ethegol yr FRC, ac rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldebau ethegol eraill yn unol â'r gofynion hynny. Rydym yn credu fod y tystiolaeth archwilio a gawsom yn ddigonol a chymwys i baratoi sail i'n barn.



## **Canlyniadau ynglŷn a busnes gweithredol**

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rydym wedi dod i'r casgliad bod defnydd yr Ymddiriedolwyr o'r sail busnes gweithredol o gyfrifo wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith rydym wedi'i gyflawni, nid ydym wedi nodi unrhyw ansicrwydd perthnasol yn ymwneud â digwyddiadau neu amodau a allai, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r Elusen i barhau fel busnes gweithredol yw am gyfnod o o leiaf 12 mis o'r dyddiad awdurdodi a chyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Disgrifir ein cyfrifoldebau, a chyfrifoldebau'r Ymddiriedolwyr mewn perthynas â busnes gweithredol yn adrannau perthnasol yr adroddiad hwn.

## **Gwybodaeth arall**

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys y wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiad blynyddol, gan gynnwys adroddiad yr Ymddiriedolwyr, ac eithrio'r datganiadau ariannol ac adroddiad yr archwiliwr. Yr Ymddiriedolwyr sydd yn gyfrifol am y wybodaeth arall o fewn yr adroddiad blynyddol. Nid yw ein barn ni ar y datganiadau ariannol yn ystyried y wybodaeth arall ac, heblaw i'r helaeth fod wedi ei nodi'n benodol yn ein hadroddiad, nid ydym yn datgan unrhyw ganlyniadau o sicrwydd arno.

Mewn cysylltiad â'n harchwiliad o'r datganiadau ariannol, mae gennym gyfrifoldeb i ddarllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried os oes anghysondeb sylweddol rhwng yr wybodaeth arall a'r datganiadau ariannol neu'r wybodaeth a gawsom yn ystod yr archwiliad neu sydd fel arall yn ymddangos yn sylweddol anghywir. Os daw yn ymwybodol o unrhyw anghysondeb sylweddol neu gamddatganiad sylweddol ymddangosiadol, mae'n ofynnol arnom i benderfynu os oes camddatganiad sylweddol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Petawn yn dod i gasgliad, ar sail y gwaith a gwblhawyd, fod camddatganiad sylweddol yn yr wybodaeth ychwanegol yma, mae'n ofynnol arnom i ymadrodd y ffaith.

Nid oes gennym ddim i ymadrodd mewn cyswllt â hyn.

## **Materion yr ydym angen datgan arnynt trwy eithriad**

Yn sgil yr wybodaeth a dealltwriaeth yr Elusen a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod ein harchwiliad, nid ydym wedi adnabod camddatganiad sylweddol yn adroddiad yr Ymddiriedolwyr.

Ni does gennym ddim i ddatgan ynglŷn â'r materion canlynol lle mae Deddf Elusennau 2011 yn gofyn i ni ddatgan i chi os, yn ein barn:-

- mae'r wybodaeth a roddir yn adroddiad yr Ymddiriedolwyr yn anghyson mewn unrhyw ffordd berthnasol â'r datganiadau ariannol; neu
- nad yw cofnodion cyfrifo cymwys wedi eu cadw; neu
- nad yw'r datganiadau ariannol mewn cytundeb â'r cofnodion ariannol; neu
- nid ydym wedi derbyn yr holl wybodaeth a'r eglurhad oedd ei angen ar gyfer yr archwiliad.



### Cyfrifoldebau'r Ymddiriedolwyr

Fel yr eglurir yn llawnach yn y datganiad o gyfrifoldebau'r Ymddiriedolwyr, yr Ymddiriedolwyr sydd yn gyfrifol am baratoi y datganiadau ariannol ac am foddhau eu hunain eu bod yn rhoi golwg wir a theg ac am y rheolau mewnol mae'r Ymddiriedolwyr yn ystyried yn angenrheidiol i alluogi paratoad o ddatganiadau ariannol sydd yn rhydd o gamddatganiad sylweddol, boed hynny yn deillio o dwyll neu gamgymeriad.

Wrth baratoi y datganiadau ariannol, mae'r Ymddiriedolwyr yn gyfrifol am asesu gallu'r elusen i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu, fel yn gymwys, materion perthnasol i allu'r elusen i barhau a defnyddio y sail busnes gweithredol o gyfrifo, os nad yw'r Ymddiriedolwyr un ai wedi penderfynu i gau yr Elusen neu roi gorau i weithredu, neu heb fod gyda dewis rhesymol ond i wneud hynny.

### Cyfrifoldebau'r Archwiliwr am archwilio'r datganiadau ariannol

Rydym wedi cael ein penodi fel archwiliwr o dan Adran 144 o Ddeddf Elusennau 2011 ac yn adrodd yn unol â'r Ddeddf a'r rheoliadau perthnasol a wnaed neu sy'n cael effaith o dan y Ddeddf honno.

Ein amcanion yw i dderbyn sicrwydd rhesymol fod y datganiadau ariannol ar y cyfan yn rhydd o gamddatganiad sylweddol, boed hynny wedi ei achosi drwy dwyll neu gamgymeriad, ac i gyhoeddi adroddiad archwiliwr sydd yn cynnwys ein barn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchaf o sicrwydd, ond nid yn gwarantu y byddai archwiliad wedi ei chynnal yn unol ag ISAs (DU) yn darganfod bob tro camddatganiad sylweddol, os yw yn bodoli.

Gall camddatganiadau godi o dwyll neu gamgymeriad, a byddent yn cael eu hystyried yn sylweddol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, y byddai'n rhesymol i ddisgwyl iddynt effeithio dewisiadau economaidd defnyddwyr a gymerir ar sail y datganiadau ariannol yma.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rydym yn dylunio gweithdrefnau yn unol â'n cyfrifoldebau, a amlinellir uchod, i ganfod camddatganiadau sylweddol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll. Manylir isod i ba raddau y mae ein gweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll:-

- Sicrhaodd y partner ymgysylltu fod gan y tim ymgysylltu ar y cyd y cymhwysedd, y galluoedd a'r sgiliau priodol i nodi neu gydnabod diffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau cymwys;
- Gwnaethom nodi'r deddfau a'r rheoliadau sydd yn berthnasol i'r cwmni trwy drafodaethau â chyfarwyddwyr a rheolwyr eraill, ac o'n gwybodaeth fasnachol a'n profiad o'r sector;
- Gwnaethom ganolbwyntio ar gyfreithiau a rheoliadau penodol yr oeddem o'r farn a allai gael effaith sylweddol uniongyrchol ar ddatganiadau ariannol neu weithrediadau'r cwmni, gan gynnwys deddfwriaeth fel Deddf Cwmnïau 2006, deddfwriaeth trethiant, diogelu data, gwrth-lwgrwobrwy, cyflogaeth, deddfwriaeth ac amgylcheddol iechyd a diogelwch;
- Gwnaethom asesu graddau'r cydymffurfiaid â'r deddfau a'r rheoliadau a nodwyd uchod trwy wneud ymholiadau rheoli ac archwilio gohebiaeth gyfreithiol; a
- Roedd deddfau a rheoliadau a nodwyd yn cael eu cyfleu o fewn y tim archwilio yn rheolaidd ac roedd y tim yn parhau i fod yn effro i achosion o ddiffyg cydymffurfio trwy gydol yr archwiliad.

Gwnaethom asesu tueddiad datganiadau ariannol y cwmni i gamddatganiad sylweddol, gan gynnwys cael dealltwriaeth o sut y gallai twyll ddigwydd, trwy:

- Wneud ymholiadau gan reolwyr ynghylch ble roeddent o'r farn bod tueddiad i dwyll, eu gwybodaeth am dwyll gwirioneddol amheus a honedig;
- Ystyried y rheolaethau mewnol sydd ar waith i liniaru risgiau twyll a diffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.

Er mwyn mynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy ragfarn rheoli a diystyru rheolaethau, rydym yn:-

- Perfformio gweithdrefnau dadansoddol i nodi unrhyw berthnasodd anarferol neu annisgwyl;
- Profi cofnodion cyfrifo ar gyfer trafodion anarferol;
- Asesu a oedd dyfarniadau a thybiaethau a wnaed wrth bennu'r amcangyfrifon cyfrifyddu yn arwydd o ragfarn bosibl;
- Ymchwilio i'r rhesymeg y tu ôl i drafodion sylweddol neu anghyffredin.

Mewn ymateb i'r risg o afreolaidd-dra a diffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau, gwnaethom ddylunio gweithdrefnau a oedd yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i:

- Cytuno ar ddatgeliadau datganiadau ariannol i ddogfennau ategol sylfaenol;
- Darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sydd yn gyfrifol am lywodraethu;
- Ymholi'r rheolwyr ynghylch ymglyfreithio a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- Adolygu gohebiaeth â Chyllid a Thollau EM, rheoleiddwyr perthnasol a chynghorwyr cyfreithiol y cwmni.

Mae cyfyngiadau cynhenid yn ein gweithdrefnau archwilio a ddisgrifir uchod. Po fwyaf y caiff deddfau a rheoliadau eu dileu o drafodion ariannol, y lleiaf tebygol yw y byddem yn dod yn ymwybodol o ddiffyg cydymffurfio. Mae safonau archwilio hefyd yn cyfyngu'r gweithdrefnau archwilio sydd yn ofynnol i nodi diffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau i ymholi'r cyfarwyddwyr a rheolwyr eraill ac archwilio gohebiaeth reoleiddiol a chyfreithiol, os o gwbl.

Gall fod yn anoddach canfod camddatganiadau sylweddol sydd yn codi oherwydd twyll na'r rhai sydd yn codi o gamgymeriad oherwydd gallent gynnwys cuddio neu gydgyllwynio yn fwriadol.

Mae disgrifiad pellach o'n cyfrifoldebau ni ar gyfer archwiliad y datganiadau ariannol ar gael ar wefan y 'Financial Reporting Council' ar: [[www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities](http://www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities)].

Mae'r disgrifiad hwn yn ffurfio rhan o'n adroddiad yr archwiliwr.

#### Defnydd ein adroddiad

Mae'r adroddiad hwn wedi ei wneud ar gyfer Ymddiriedolwyr yr Elusen yn unig, fel corff, yn unol â Adran 144 o'r Ddeddf Elusennau 2011 a'r rheoliadau o dan Adran 154 y Ddeddf hwnnw. Rydym wedi ymgymryd a'r gwaith archwilio fel y gallwn adrodd i'r Ymddiriedolwyr ar y materion hynny y mae'n ofynnol i ni adrodd arnynt mewn adroddiad yr archwiliwr ac i ddim pwrpas arall. Hyd at eithaf â ganiateir trwy'r gyfraith, nid ydym yn derbyn na chymryd cyfrifoldeb i unrhyw un heblaw Ymddiriedolwyr yr Elusen fel corff, am ein gwaith archwilio, am yr adroddiad hwn, nac am y farn yr ydym wedi ffurfio.

*W J Matthews a'i Fab*

W J Matthews a'i Fab  
Archwiliwr Statudol  
Cyfrifwyr Siartredig  
11-15 Y Bont Bridd  
Caernarfon  
Gwynedd  
LL55 1AB

Dyddiad: 19/07/2023